

PROMÉTHÉE

La Destinée, cette pourvoyeuse des pleurs,
Cette Lamie toujours frémissante de rage,
Me traîna lâchement vers un sombre rivage
Et me clona sur le Caucase des douleurs
Puis elle déchaîna l'implacable souffrance
Qui, tel un ouragan, s'en vint fondre sur moi ;
Maintenant, étendu sur mon rocher, je vois
Me lacérer le sein l'Amour, vautour immense.

ALCAÏOS

(Traduit du grec moderne par Pierre Baudry)

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ*

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

— Μά εγώ δέ σοῦ λέγω ν' ἀλλάξεις πατρίδα σου λέγω νά γίνεις κοσμοπολίτης. Ποῖός σου εἶπε νά διαλέξεις ἄλλο ἔθνος ;

— Τὸ ἴδιο κάνει. Τὸ ἕνα φέρνει τ' ἄλλο. Ἐγὼ δὲ θά κοιτάσω νά βγῶ ἀπὸ τὸ ἔθνος μου, μὲ κουράζει ὁ κόπος αὐτός, ὅπως μὲ κουράζει καὶ τὸ νὰ ἔχω ἀδιάκοπα τὸ νοῦ μου στὸ ἔθνος μου. Ὅ,τι κα νά γίνει νοιώθω πὼς δὲν ἔχει νά βγῶ ἀπὸ τὸ ἔθνος μου, λοιπὸν τί ἀνάγκη νά τὸ συλλογίζομαι ; Ἐγὼ εἶμαι, καὶ πρέπει ἐγὼ νά ἀπλωθῶ ὅσο παίρνει καὶ δὲ λογαριάζω τὸ ἔθνος μου, παρὰ τὸ πολὺ γιὰ ἔργανό μου, ἀφοῦ εἶμαι καὶ ἀπακούμι μου. Ἄκουμπῶ ἐπάνω του γιὰ νά ξεπετάξω τὰ κλαριά μου. Μ' ἀρέσει νά ζῶ μέσα στὸ ἔθνος μου γιὰ τὸν ἑαυτό μου, καὶ ἀκουμπώντας ἐπάνω του νά γίνωμαι πῶς ἄνθρωπος, δηλαδή κάτι περισσότερο ἢ τελευταίον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο.

— Ὅστε ξεχνᾶς καὶ σὺ πὼς εἶσαι Ἕλληνας καὶ νοιώθεις μονάχα πὼς εἶσαι κάτι ζωντανό, ἴσως ἄνθρωπος.

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 355.

χειλιζάνε ὀρθὰ σὰν ἀνυπόμονα στῆθια παρθένας καὶ τὰ χρυσὰ μελίσιμα κ' οἱ ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων καθίζανε στὴν ἀκρὴ τῶν χειλιῶν τους καὶ σκύφτανε καὶ πίνανε καὶ πίνανε. Κ' εἴπειτα σηκώσανε τὸ κεφάλι στὸν οὐρανό. Καὶ σκύφτανε πάλι.

Παράξενοι στοχασμοὶ ζυποῦντανε μέσα στὴ Χρυσούλα καὶ τὴν κάνανε νά νοκινίζει.

— Τί ἔχεις, Χρυσούλα καὶ τρέμεις ; τί ἔχεις ;

— Δὲν ξέρω. Αἰσθάνομαι ἀνατριχίλες. Φεύγομε, Ὁρέστη... Φεύγομε ..

Μιλοῦσε σασιτισμένη καὶ πνιγύτανε.

Σηκωθήκανε κουρασμένοι κ' οἱ δύο καὶ πήραν τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ. Ὁ Ὁρέστης ἤθελε νά μιλήσει, νά πεῖ τίποτα, ν' ἀλαφρώσει τὴ Χρυσούλα μὰ δὲν μπορούσε — τί νά πεῖ ; τί νά πεῖ ; Ὅ,τι εἶχε νά πεῖ, τὸ εἶπε. Ἀνέβαινε, ανέβαινε στὴν κορφή τῆς ζωῆς του κ' ἔφτασε κι ὡς ἔφτασε ἔππεσε σπρωγμένος ἀπὸ τοὺς φίλους του, ἀπὸ τὰ γέλοια καὶ τὰ γιουχαϊτὰ τους, σπρωγμένος ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. Καὶ τώρα κλεῖ τὰ μάτια καὶ το στόμα καὶ γκρεμίζεται καὶ πέφτει. Καὶ δὲν ταιριάζει πιά μὲ λόγια καὶ μ' ἀντίστασες νά χαλάσει τὸν ἀγριο καὶ κατακυλιστὸ ρυθμὸ τοῦ γκρεμοσακισμοῦ. Ἄλλοτε ἔλεγε — εἶτανε τὸ χέρι τῆς Μοίρας

— Καὶ εἴταν δὲν ἔχω συνείδηση τοῦ ἔθνους μου, πάλι, θέλοντας καὶ μὴ, Ἕλληνας εἶμαι, καὶ ἡ ζωὴ μου μνήσκει ἐλληνική. Μὰ ἄλλο λέγω εἶ χωρὶς ν' ἀφήσω τὸ ἔθνος μου μπορῶ νά γίνω πῶς ἄνθρωπος, ὅτε θά μ' ἐμποδίσαι ποτὲ τὸ ἔθνος μου νά εἶμαι ἄνθρωπος ἢ νά γίνω πῶς ἄνθρωπος, νά κάνω σκέψες αἰώνιες, ἴσως καὶ ἀντεθνικές, ἴσως καὶ διαλυτικές κάθε κοινωνίας, ἢ νά θαυμάζω ξένους πολιτισμοὺς καὶ ξένες πατρίδες.

— Καὶ ἂν μ' αὐτὰ βλάφτεται ἡ πατρίδα σου ;

— Μπορεῖ ἡ ζωὴ μου νά βγεῖ χρήσιμη γιὰ τὸ ἔθνος μου. Ἄν ὅμως βγεῖ καὶ βλαβερὴ δὲ φταίω ἐγώ. Μὰ πιστεύω πὼς δὲν μπορῶ νά βλάψω τὸ ἔθνος μου, ὅσο ἔχω συνείδησή του καὶ θέλω νά μείνω Ἕλληνας. Ὅσο εἶμαι τέτοιος, ὅλες οἱ σκέψες μου ὑποτάσσονται σὲ κάποια πειθαρχία.

— Ἐγὼ δὲν καταλαβαίνω πὼς μπορεῖ κανεὶς νά γίνεσαι πῶς τέλειος ἄνθρωπος ὅσο μνήσκει καλλημένος σ' ἕνα ἔθνος.

— Καὶ γὼ λέγω πὼς δὲν μπορεῖ νά εἶναι ἄνθρωπος ὅποιος ξεχνᾷ τὴν καταγωγὴν του, ὅποιος δὲν ἀναγνωρίζει τοὺς δεσμοὺς του καὶ ὅποιος δὲν εἶναι περηφάνος γιὰ τὸ δικό του τὸν πολιτισμὸν ποὺ εἶναι ὁ ἑαυτός του ὄλος. Κάθε συνείδηση κάνει τὸν ἄνθρωπο πῶς ἄνθρωπος γι' αὐτὸ μ' ἀρέσει νά θυμᾶται ὁ καθένας ἀπὸ τοῦ βγῆκε, τοῦ μεγάλωσε, ποιά τριγυριστὰ τὸν ἔξωσε καὶ τὸν ἀνάθεψε μ' ἀρέσει νά διακρίνει κανεὶς τοὺς δεσμοὺς του καὶ νά τοὺς παραδέχεται χωρὶς γρίνιες· αὐτὸ θά πει ἐλευθεριὰ καὶ ἀνθρωπιὰ.

— Μὰ πὼς μπορεῖ ὁ πατριώτης νά εἶναι ἄνθρωπος τέλειος ἀφοῦ τίς ἄλλες πατρίδες τίς ἔχει γιὰ χειρότερες ἀπὸ τὴ δική του.

— Ἄλλοίμονο ἂν κάθε ἄνθρωπος εἶχε ὅλες τίς πατρίδες ἴσα μὲ τὴ δική του. Πήραμε πὼς ὅλες μοιάζουν μὲ τὴ δική του εἶναι πῶς γλυκεῖα καὶ πλουσιώτερη. Μὰ κάτι παραπάνω πρέπει νά σοῦ πῶ. Πιστεύω πὼς μόνο ἐκεῖνος ποὺ νοιώθει τὸ δικό του ἔθνος μπορεῖ νά νοιώσει καλὰ καὶ τῶν ἄλλων τίς πατρίδες. Ἀπὸ τοὺς ξένους μ' ἀρέσουν ὅσοι νοιώθουν πὼς ἔλα τὰ ἔθνη μοιάζουν ἀναμεταξύ τους, κρατοῦν ὡς ὅσο τὴν ἐθνική τους τὴν ψυχὴ, καὶ τὸ ζέρουν. Ὅσο καὶ νά μᾶς εἶναι ἀληθινὰ ἀδιάφορη καὶ γνωστὴ ἡ αἰσθησις τῆς πατρίδας, μέσον του ὅμως μποροῦμε καὶ καταλαβαίνουμε τὰ ἔθνη, καὶ ἀπὸ τὰ ἔθνη τὸν ἄνθρωπο. Ἐτσι ἔνωσὲ τὸν κοσμοπολιτισμὸν ἐγώ. Μονομῆς δὲν μπορῶ, ὅπως εἶμαι

ποῦ τὸν ἐσπρωξε. Καὶ τώρα χυμογεῖα γιὰ τὰ μεγάλα του λόγια καὶ γιὰ τὴν ἀγλήν τὴν ὑπερφυσική ποὺ θέλησε νά δώσει στὸ φυσικώτατο αὐτὸ ζετύλιγμα τοῦ ἀπειθάρχητου ὀργανισμοῦ του. Κῦταξε κατὰματα τὴ Μοίρα κ' εἶδε πὼς εἶτανε ὁ ἴδιος ὁ ἀπατός του.

Πηγαίνανε χλωμοὶ κ' εἰς δύο κι ἀμίλητοι.

Ἐάφνου σ' ἕνα γύρισμα τῆς δειτροστοιχίας, ἡ Χρυσούλα κάτι εἶδε καὶ τρέμαξε καὶ πιάστηκε δυκτὰ ἀπὸ τὸ μπράτσο τοῦ Ὁρέστη.

— Τί ἀηδεῖα ! τί ἀηδεῖα ! εἶπε κ' ὁ Ὁρέστης κυτάζοντας.

Δυὸ ἐργάτες ξαπλωμένοι κοιμόντανε σφιχταγκαλιαστά. Δυὸ μεγάλες μποτιλίες ἀδειανὲς εἶχανε κυλιστεῖ ἀπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους ἢ μιά δίπλα στὴν ἄλλη, ἀδερρωμένες. Γύρω τριγύρω ἐφημερίδες λαδωμένες καὶ ξεροκόμματα ψωμί. Τὰ ρούχα τους εἶσανε ξεσκισμένα κι ἀκαθάρτα, τὰ παπούτσια τους χοντρά καὶ τρύπια καὶ τὰ μάγουλά τους εἶσανε σκαμμένα ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια καὶ τὸ ποτό. Κι ἀγκυκαλιασμένοι ἀπάνω στὰ χόρτα ροχαλίζανε, ἐνῶ οἱ μύγες τοῦ καλοκαιριοῦ μπαινοβγαίνανε στίς μύτες τους καὶ στὰ λαδωμένα μουστάκια τους, καλοθερμένες.

καμωμένος, νά φτάσω στὴν ἔννοια τῆς ἀνθρωπότη-
τας, χρειάζονται στάδια πολλὰ στὸ μεταξὺ. Πρῶτα πρέπει νά νοιώσω τὸν ἑαυτό μου ὅπως ὅπως, μάλιστα τὸν ἀναλύσω καλὰ θὰ νοιώσω βαθύτερα καὶ τὸ ἔθνος μου, ἀπὸ τὸ ἔθνος μου φτάνω στὰ ἄλλα ἔθνη, εἴπειτα ξαναγυρίζω στὸν ἑαυτό μου καὶ βλέπω τὴν ἀνθρωπότητα. Ὅσοι λὲν πὼς εἶναι κοσμοπολίτες καὶ δὲν περνοῦν ἀπ' ὅλ' αὐτὰ τὰ στάδια, πολὺ λαφρεῖὰ τὸ παίρνουν τὸ ζήτημα καὶ δὲν μπορεῖ νά νοιώθουν τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐπειδὴ γενικεύουν φαντάζονται πὼς νοιώθουν κάτι, μὰ εἶναι τόσο εὐκολο νά γενικεύει κανεὶς τὸ λογικὸ μᾶς συνήθως δὲν κάνει καὶ τίποτε ἄλλο. Μπορεῖ νά εἶναι καὶ κουρασμένοι ἀπὸ κάθε σκέψη καὶ πράξη, καὶ ἀπὸ τεμπελιὰ γίνονται ἀδιάφοροι καὶ λέγονται κοσμοπολίτες.

— Ἀρχίζου νά μ' ἀρέσουν οἱ πατρίδες ὅπως μοῦ τίς ἐξηγεῖς, γιατί φαντάζομαι πὼς καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶπε ἔνοιωσαν τὴν πατρίδα τους, ἂν καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους λαοὺς τοὺς ἔλεγαν βαρβάρους.

— Οἱ Ἕλληνες πάντα εἶπε ἐνοιώσαν τὴν πατρίδα καὶ τὸν κοσμοπολιτισμὸν. Ὁ Ἕλληνισμὸς ἀφ' οὗ φανερώθηκε στὸν κόσμον δὲ γυρεύει νά φτεῖσσει στενοκέφαλα ἐθνικὰ ἔργα παρὰ ἔργα ἀνθρώπινα, ἀλλὰ γιὰ νά τὰ καταφέρει στερεώνεται πρῶτα καλὰ μέσα στὴν πατρίδα του. Καὶ ἐνομάζει τοὺς ἄλλους λαοὺς βαρβάρους μονάχα γιὰ νά μὴν τοὺς μιμηθεῖ πάρα πολὺ καὶ χάσει τὴν πρωτοτυπία του μαζὶ μὲ τὴν περηφάνειά του γιὰ τὴ δική του τὴν ψυχὴ, γιὰ τὸν πολιτισμὸν του, ἀφοῦ αὐτὸς ὁ πολιτισμὸς του ἴσα ἴσα εἶναι ἡ δύναμη ποὺ δημιουργεῖ ἔργα ἀνθρώπινα.

— Ὅστε καλὸ εἶναι νά πολεμοῦμε Τούρκους καὶ Βουργάρους ;

— Καὶ Φράγκους. Ἡμεῖς ποτὲ δὲ θελήσαμε νά πνιξοῦμε ἄλλα ἔθνη. Αὐτὰ ὅμως τὰ ἔθνη ποὺ πολεμοῦν νά μᾶς καταποῦν τὰ μαχόμεστε, καὶ μ' ἔλο τὸ δικίον μας. Τὴν ὥρα τούτη ποῦ σοῦ μιλοῦ εἶμαι, μετὶς οἱ Ἕλληνες, τυραννισμένοι γιὰ τὸ ἔθνος μας βρισκόμεθα σὲ κίνδυνον. Πρέπει νά ξεφορτωθῶμε τὸ βάρος αὐτὸ καὶ μόνο ἀφοῦ τὸ ξεφορτωθῶμε θὰ μπορέσουμε νά ἀπλωθῶμε ἐλευτέρα, νά φροντίσωμε, νά πλάσωμε κάτι δικό μας, καὶ ἀνθρώπινο. Ὅσο δὲν τὸ βγάζουμε τὸ βάρος αὐτὸ ἀποπάνω μας τίποτε καλὸ δὲ γίνεται νά καταφέρουμε. Ὅσο οἱ γύρω μας ἄνθρωποι εἶναι στενοχωρημένοι, κακομοιριασμένοι, ταραγμένοι καὶ δὲν ξέρουν τί θέλουν

— Τί ἀηδεῖα ! τί ἀηδεῖα !
Ξανάπανε κ' οἱ δύο καὶ φύγανε ἀνατριχιάζοντας.

Φύγανε καὶ τρέχανε σὰ νά τοὺς κυνηγοῦσε κανεὶς. Κάποικ δύναμη πα τοῦ δύναμη ἔστρεκεν ἀποπάνω τους καὶ τοὺς φώναξε καὶ τοὺς κυνηγοῦσε καὶ τοὺς εἰδιωχνε. Καὶ φύγανε τραυχημένοι, ἀνήμποροι, τσακισμένοι στὸ ἀγγίγμα τῶν χειρῶν τῆς.

Ἀντιλαλοῦσι μέσα στ' αὐτὰ τους ἡ βουὴ ὄλου τοῦ δάσους, ποὺ μούγγριζε τώρα ἰρωτοδακρμένο ἀπὸ τὸ ἀεράκι τοῦ δειλιοῦ.

— Φεύγομε ! φύγομε, Ὁρέστη φοβοῦμαι !

Ἐνα θροητό, ἕνα μορμουρητό σὰν ἀπόμακρο ἀνάσασμα μιᾶς θάλασσας ἀλαργενῆς ἔβγαине μέσ' ἀπὸ τὰ δέντρα, ἀπάνω ἀπὸ τὸν ποταμό, πῆρ' ἀπὸ τίς κρυμένες λαγκαδιὰς—δὲν εἶτανε ἡ θάλασσα. Ἡ θάλασσα εἶτανε μακριὰ—θῆσανε μελίσιμα καὶ τζιτζίκια καὶ μουγγανητὰ βωδιῶν καὶ κουδουνητὰ προβάτων κι ἀνακνοητὰ βελθιὰ τῆς γῆς καὶ σπᾶσματα λουλουδιῶν ποὺ δὲν μπορούσε νά βσταῖξουν ἀπὸ τὴν γύρη τῆ πολλή, τὴν ἀνυπόμονη, τὴ ζεστή—δὲν μπορούσε νά βσταῖξουνε πιά.

«Μᾶτερ οὔτε δύναμαι, κρέκων τὸν ἴστον

